

مقدمه ناشر

به نام خدا

بدون شک مارادونا اسطوره فوتبال جهانه!

جادوگری که از وسط زمین شروع به دریبل زدن بازیکنا می کنه، سریعاً نزدیک و نزدیک

دروازه می شه و ... **igoooooooooooooal**

حالا برای این که مارادونای کنکورتون باشین، به سری کتاب جیبی براتون تألیف کردیم

به اسم نکته باز!

در فرایند تألیف کتابای نکته باز، هوشمندانه عمل کردیم، این طوری که نکات کاملاً ضروری

کنکور و استراتژی های لازم برای حل سوالات رو، یکجا براتون آوردیم. علاوه بر همه

این ها، شما با انتخاب نکته باز، می تونین در سریع ترین زمان ممکن مطالب رو جمع بندی

کنیں، چون تو این کتابا همه مطالب کنکور به صورت نکته محور دسته بندی شدن.

در پایان جا داره یه تشکر و پیغام کنیم از تیم تألیف و تولید خیلی سبز که بدون زحماتشون،

بدون شک کتابای به این خوبی نداشتیم ...!

مارادونای نزدیک باش ...

مقدمه مؤلفان

به نام خدا

از همون وقتی که خودمون دانشآموز بودیم و برای کنکور می خوندیم، همیشه برای همه درس هامون دنبال یه خلاصه دسته‌بندی شده و پرنتکه بودیم و خیلی وقت‌ها خودمون دست به کار می شدیم و می نوشتیم. بعدها که معلم شدیم، همیشه می دونستیم بچه‌ها این نیاز رو دارن؛ چون خودمون هم حس و حال اونا رو تجربه کرده بودیم، برای همین توی کلاس‌ها سعی می کردیم درس‌ها رو برای بچه‌ها دسته‌بندی و خلاصه کنیم و همه نکات مورد نیازشون رو بهشون بدیم.

حالا احساس می کنیم به وسعت ایران، دانشآموز داریم. چون این کتاب رو برای همه شما نوشتیم. تک‌تک درس‌ها رو به بهترین شکل خلاصه کردیم، همه نکات مورد نیازتون برای پاسخگویی به تست‌ها رو بیان کردیم و کلی تست کنکوری و تالیفی با پاسخ‌نامه‌های بهدردبور برآتون گذاشتیم.

توی این کتاب هر درس رو به چند نکته تقسیم کردیم. هر نکته رو کامل و باجزیات برآتون دسته‌بندی و جدول‌بندی کردیم و توضیح دادیم. دقت کنید که بعضی از بخش‌های نکته‌ها رو با مشخص کردیم. با اون نکته می تونی تست‌ها رو مثل بمب بتکونی؛ پس حواست بهشون باشه. ذیل برخی نکات تست آورده‌یم، تقریباً تمام تست‌های کنکور ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ داخل و خارج کشور (ضمن اعمال تغییرات کتاب درسی) رو به همراه تست‌های تالیفی برآتون گذاشتیم. دقت کنید که پاسخ‌نامه تست‌ها و به خصوص بخش خلیلی به دردتون می خوره.

خلاصه فکر می کنیم استفاده از این کتاب جمع‌وجور خیلی می تونه تو کنکور بهتون کمک بکنه. اما این جا لازم می دونیم از برخی همکارانمان که خیلی کمکمون کردن تا این کار به نتیجه برسه، تشکر کنیم. سرکار خانم طاهری که مسئولیت این پروژه را به عهده داشتند و سرکار خانم آرانی که دلسوزانه پیگیر این اثر بودند و الیته ما هم خیلی اذیتشون کردیم. روزهای خیلی خوب و موفقی رو برای همه‌تون آرزو می کنیم ...

فدا پشت و پناه همه‌تون

فهرست مطالب

درس هفتم: ابزارهای شناخت ۱۳۷

پایه دهم

درس هشتم: نگاهی به تاریخچه ... ۱۴۶

درس اول: منطق، ترازوی اندیشه ۷

درس نهم: چیستی انسان (۱) ۱۶۱

درس دوم: لفظ و معنا ۱۳

درس دهم: چیستی انسان (۲) ۱۶۸

درس سوم: مفهوم و مصدق ۲۰

درس یازدهم: انسان، موجودی ... ۱۷۶

درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف ۲۹

پایه دوازدهم

درس اول: هستی و چیستی ۱۸۴

درس ششم: قضیه حملی ۴۶

درس دوم: جهان ممکنات ۱۹۲

درس هفتم: احکام قضایا ۵۳

درس سوم: جهان علی و معلوی ۱۹۷

درس هشتم: قیاس اقتضائی ۶۲

درس چهارم: کدام تصویر از جهان؟ ۲۰۸

درس نهم: قضیه شرطی و قیاس ... ۷۲

درس پنجم: خدا در فلسفه (۱) ۲۱۵

درس دهم: سنجشگری در تفکر ۸۴

درس ششم: خدا در فلسفه (۲) ۲۲۷

پایه یازدهم

درس هفتم: عقل در فلسفه (۱) ۲۳۶

درس اول: چیستی فلسفه ۹۲

درس هشتم: عقل در فلسفه (۲) ۲۴۷

درس دوم: ریشه و شاخه‌های ... ۱۰۰

درس نهم: آغاز فلسفه در ... ۲۵۶

درس سوم: فلسفه و زندگی ۱۰۶

درس دهم: دوره میانی ۲۶۵

درس چهارم: آغاز تاریخی فلسفه ۱۱۳

درس یازدهم: دوران متاخر ۲۷۶

درس پنجم: زندگی براساس اندیشه ۱۲۰

درس دوازدهم: حکمت معاصر ۲۸۸

درس ششم: امکان شناخت ۱۲۹

قضیه حملی

بررسی قضایا و اقسام آنها و انواع قضیه حملی

هدف کلی درس

قضیه چیست؟

۳۳

- قضیه تصدیق جمله خبری معنادار (نه هر جمله معنادار، بلکه جمله خبری معنادار)

همان طور که قبلاً گفته شد (درس ۱ - نکته ۵)، تصدیق، قابلیت صدق و کذب دارد. پس قضیه هم قابلیت صدق و کذب دارد.

در قضیه و تصدیق قابلیت صدق (تطابق با واقعیت) و کذب (عدم تطابق با واقعیت) مهم است، نه این که حتماً صادق باشد یا حتماً کاذب باشد.

انواع جملات

تعريف جملات انشایی: خبری از عالم خارج نمی‌دهند، بلکه تمایلات، احساسات، خواسته‌ها و اموری از این دست را مطرح می‌کنند.	جملات انشایی
انواع جملات انشایی: پرسشی (استفهامی) / امر و نهی / تعجب / آرزو / دعا ...	جملات خبری
جملاتی که درباره عالم خارج خبر می‌دهند و قابلیت صدق و کذب دارند.	چرا جملات انشایی در منطق بررسی نمی‌شوند؟ چون وظیفه منطق جلوگیری از خطای اندیشه است و جملات انشایی را نمی‌توان صادق یا کاذب دانست.

نسبت مناسب‌ترین پاسخ برای این پرسش که «چرا جملات انشایی در منطق بررسی نمی‌شوند» کدام است؟

- (۱) با واقعیت مطابقت ندارند.
- (۲) خطای اندیشه شامل آن‌ها نمی‌شود.
- (۳) فقط از احساسات و تمایلات ما خبر می‌دهند.
- (۴) به شکل سؤالی، امری یا عاطفی بیان می‌شوند.

پاسخ گزینه ۲ جملات انشایی قابلیت صدق و کذب ندارند و به همین دلیل خطای اندیشه شامل آن‌ها نمی‌شود و به همین جهت منطق این جملات را بررسی نمی‌کند.

۳۴

اقسام قضیه

- قضیه‌ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی حکم می‌شود.
- قضایای حملی، همان جملات خبری در ادبیات هستند.

ساختار قضیه حملی

درباره ساختار قضیه حملی

- موضوع (نهاد)، محمول (مسند) و رابطه (فعل ربطی)، اجزای اصلی قضیه حملی هستند و هیچ قضیه‌ای بدون این اجزا نیست. ← البته امکان دارد یکی از اجزا در ظاهر جمله حذف شده باشد، اما در معنای آن وجود دارد.
- رابطه (نسبت) ← اگر مثبت باشد ← حکم به ثبوت ← ایجابی (مانند: است)
- ← اگر منفی باشد ← حکم به نفی ← سلبی (مانند: نیست)

قالب کلی قضیه حملی وابسته به نسبت (کیفیت) قضیه است.

موجبه: الف ب است.

سالبه: الف ب نیست.

موضوع یعنی آن‌چه که درباره آن صحبت می‌کنیم.

محمول یعنی آن‌چه بر موضوع حمل می‌شود.

مفهوم جزئی هیچ‌گاه نمی‌تواند موضوع، لزوماً در ابتداء نماید.

محمول باشد؛ پس اگر در جمله‌ای ابتداء مفهوم کلی آمده بود و سپس یک

مفهوم جزئی، یعنی جای موضوع و محمول نیست.

عوض شده.

است

بود

شد

گشت

گردید

اگر در جمله خبری کاملی، فعل غیراسنادی آمده بود، برای تعیین موضوع و محمول، باید آن را به فعل اسنادی تبدیل کرد.

حسن دارای هوش است
 موضوع محمول

در منطق زمان افعال مهم نیست.
 او دیروز رفته بود.
 او رونده است.

برای تشخیص سلبی یا ایجابی بودن قضایایی با فعل غیراسنادی، مثبت یا منفی بودن اصل فعل ملاک است.
 علی نمی‌رود
 سلبی است.

۲- قضیه شرطی

قضیه‌ای که در آن به اتصال یا انفصل میان دو نسبت حکم شود.

اگر تلاش کنی، موفق می‌شوی.

اگر باران ببارد، زمین خیس می‌شود.

تیپ محمول در قضیه «هر کس وسیله‌ای با خود آورده بود.» و

موضوع در قضیه «بی‌شک این سی‌مرغ آن سیمرغ بود.» کدام‌اند؟ (سراسی ۹۸)

(۱) آورنده وسیله با خود - بی‌شک

(۲) وسیله‌ای با خود - این سی‌مرغ

(۳) با خود آوردن - بی‌شک این سی‌مرغ

(۴) آورنده وسیله با خود - این سی‌مرغ

تیپ باش گزینه «هر کس وسیله‌ای با خود آورده بود.»

«هر کس آورنده وسیله با خود بود.» ←

موضوع محمول رابطه

- «بی‌شک این سی‌مرغ آن سیمرغ بود.» ←

این سی‌مرغ بی‌شک آن سیمرغ بود. ←

موضوع (مفهوم چنین) محمول رابطه

۳۵ اقسام قضیه حملی

القضیه شخصی

تعريف قضیه شخصیه: قضیه‌ای حملی که موضوع آن، یک مفهوم جزئی است.

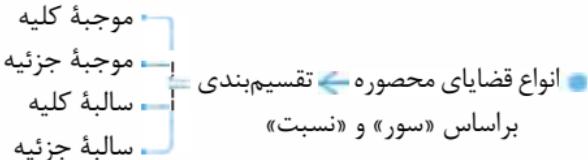
انواع قضایای شخصیه ← تقسیم‌بندی براساس نسبت ↗
قضیه شخصیه موجبه
قضیه شخصیه سالبه

۲. قضیه محصوره

تعريف قضیه محصوره: قضیه‌ای حملی که موضوع آن، یک مفهوم کلی است.

در قضایای محصوره، قیدی بر سر قضیه می‌آید که دامنه مصاديق موضوع را تعیین می‌کند که به آن «سور» می‌گویند.

- سور، بیانگر «کمیت قضیه» است که مشخص می‌کند چه تعداد از مصادیق موضوع، مورد نظر گوینده است.

۳۶

حدائقه مهم درباره قضایای حملی

- چرا در قضایای شخصیه، سور نداریم؟ دقت کنید که سور، دامنه مصادیق موضوع را مشخص می‌کند و موضوع قضیه شخصیه، مفهوم جزئی است که دامنه مصادیق ندارد؛ چراکه تنها یک مصداق می‌تواند داشته باشد.

- معنای سور جزئی با مفهوم جزئی متفاوت است و با یکدیگر اشتراک لفظ دارند.

محدودبودن دامنه مصادیق یک مفهوم کلی مفهومی که قابلیت فرض پیش از یک مصداق ندارد. قضیه جزئیه، حتمًاً موضوعش یک مفهوم کلی است. ← قضیه جزئیه،

- یعنی قضیه محصوره دارای سور جزئی اگر محمول، عدد باشد (منظور این است که کل محمول، همان عدد باشد، نه این که عدد، بخشی از محمول باشد) قضیه، شخصیه است؛ چراکه مجموعه معینی را تعیین کرده‌ایم و دیگر سور یا تعیین دامنه مصادیق موضوع معنی ندارد.

دانش‌آموzan این کلاس ۱۲ نفر هستند:
 تعداد دانش‌آموzan این کلاس ۱۲ نفر است.
 مفهوم رابطه موضوع

- در بعضی از قضایای محصوره (به خصوص در مکالمات روزمره و قوانین)، سور مُهمَّل است. ← یعنی سور بیان نمی‌شود. (سور اهمال شده).

■ سورهای غیراستاندارد:

اغلب ← بعضی   حتی یک نفر ← هیچ   اکثر ← بعضی

(خارج ۹۹)

کدام قضیه، شخصیه است؟

- ۱) شیری خرگوشی را درید.
 ۲) شیر با شیر متفاوت است.
 ۳) شیر این جنگل قدر تمند است.
 ۴) شیر برعکس ریش می‌شود.

پاسخ گزینه ۱

بررسی گزینه‌ها

گزینه (۱): شیر درنده خرگوش است. ← موضوع شیر جنگل است که یک مفهوم کلی است. ← قضیه محصوره

گزینه (۲): شیر با شیر متفاوت است. ← موضوع شیر جنگل یا شیر آب یا شیر خوردنی است که هر کدام باشد، یک مفهوم کلی محسوب می‌شود. ← قضیه محصوره

گزینه (۳): شیر این جنگل قدر تمند است. ← موضوع، شیر این جنگل است که یک مفهوم کلی است. ← قضیه محصوره

گزینه (۴): شیر برعکس ریش است. ← موضوع، لفظ «شیر» است که یک مفهوم جزئی است. ← قضیه شخصیه

(سراسری ۹۸)

کدام عبارت، قضیه شخصیه است؟

- ۱) دستهایت را بشوی.
 ۲) از کار دست کشید.
 ۳) انسان عصر ما، تنها است.
 ۴) سرب برای انسان مضر است.

پاسخ گزینه ۲

بررسی گزینه‌ها

گزینه (۱): جمله امری است؛ پس جمله انشایی است و خبری نیست. ← گزینه (۱)، قضیه نیست.

گزینه (۲): از کار دست کشید. ← او دست کشنده از کار است.

← موضع ← او ← ضمایر، مفهوم جزئی هستند. ← قضیه شخصیه ← محمول: دست کشنده از کار

گزینه (۳): انسان عصر ما تنها است. ← موضع ← انسان عصر ما ← مفهوم کلی ← قضیه محصوره

گزینه (۴): سرب برای انسان مضر است. ← سرب دارای ضرر برای انسان است. ← موضع ← سرب ← مفهوم کلی ← قضیه محصوره

تست کدام عبارت درباره انواع قضایای حملی درست است؟

(۱) قضیهای که موضوع آن جزئی است، ممکن است قضیهای جزئیه باشد.

(۲) موضوع قضیه شخصیه می‌تواند یک مجموعه باشد، مانند: «دانش‌آموزان آمدند».

(۳) «غاز بر عکس زاغ است.»، قضیهای است که نمی‌تواند سور داشته باشد.

(۴) قضیه کلیه ممکن است قضیهای محصوره یا شخصیه باشد.

پاسخ گزینه ۲ در قضیه «غاز بر عکس زاغ است»، «لفظ غاز» موضوع قضیه است که مفهومی جزئی به حساب می‌آید، بنابراین قضیه شخصیه خواهد بود. قضایای شخصیه چون موضوعشان مفهوم جزئی است، نمی‌توانند سور بپذیرند.

گزینه (۱): قضیهای که موضوعش جزئی است، قضیهای شخصیه است و نمی‌تواند سور بپذیرد، بنابراین محال است قضیه جزئیه یا کلیه باشد.

گزینه (۲): قضیه «دانش‌آموزان آمدند»، موضوعش کلی است؛ بنابراین قضیه محصوره است نه شخصیه.

گزینه (۴): قضیه کلیه، یعنی قضیه محصورهای که سور کلی دارد؛ در نتیجه قطعاً قضیه کلیه، قضیهای شخصیه نخواهد بود.

ابزارهای شناخت

هدف کلی درس بروزی ابزارهای شناخت و تعیین قلمرو کاربرد آن‌ها

حس

۱۰۲

یکی از ابزارهای شناخت انسان است.

با کمک حواس پنج گانه

(بینایی، شنوایی، پوشایی، لامسه، بویایی)

با عالم طبیعت آشنا می‌شویم.

بسیاری از موجودات و ویژگی‌های آن‌ها را می‌شناسیم.

اعتبار شناخت حاصل از حس

گاهی در شناخت حسی خطأ رخ می‌دهد که آن خطأ هم با حس تشخیص داده می‌شود.

علی‌رغم امکان وجود خطأ در شناخت حسی، اما ما بر پایه این شناخت زندگی می‌کنیم.

از اشیای طبیعی بهره می‌بریم.

نیازهایمان را برطرف می‌سازیم. بارزترین نشانه اعتبار شناخت حسی

● یکی از نشانه‌های اعتبار شناخت حسی، توانایی حس در شناخت تفاوت‌ها و تمایزها است.

موجب می‌شود به کمک عقل خود از اشیای متفاوت، استفاده‌های مختلف کنیم.

دقت کنید که شناخت حسی، مستقیم از حس به دست می‌آید.
مثال آسمان آبی است. (حس بینایی)

تست بارزترین نشانه اعتبار شناخت حسی، کدام است؟
(خارج ۱۴۰۰)

- ۱) عقل به کمک این شناخت، اسرار و رموز طبیعت را می‌شناسد.
- ۲) با استفاده از آن می‌توان خطاهای گوناگون حواس را تشخیص داد.
- ۳) انسان نیازهای جسمانی خود را براساس یافته‌های آن برطرف می‌کند.
- ۴) فقط با استفاده از این شناخت می‌توانیم تمایز و تفاوت چیزها را بفهمیم.

گزینه ۲ بارزترین نشانه اعتبار شناخت حسی این است
که ما بر پایه این شناخت زندگی می‌کنیم، از اشیای طبیعی بهره می‌بریم و نیازهایمان را برطرف می‌سازیم (نیازهای جسمانی خود را).

عقل

۱۰۳

● یکی از ابزارهای شناخت انسان است.
● با عقل، حقایقی را درک می‌کنیم که از راه احساس قبل درک نیستند.
● دقت کنید که خود حقایق عقلی محسوس نیستند، اما می‌توانند امور محسوس را در بر بگیرند.

شناخت تجربی

● حاصل همکاری عقل با حس است.

● عقل با کمک حواس و تحلیل عقلانی یافته‌های حسی می‌تواند به بسیاری از رموز طبیعت پی ببرد و قوانین طبیعی را بشناسد.

قواعد عقلی شناخت تجربی:

۱ پدیده‌ها خود به خود پدید نمی‌آیند، بلکه هر پدیده‌ای نیازمند علت است. (اصل علیت)

۲ هر پدیده علتی ویژه دارد و از هر چیزی، هر چیزی پدید نمی‌آید. (اصل سنتیت)

۳ طبیعت همواره یکسان عمل می‌کند. (نتیجه اصل سنتیت)

دانشمندان اثرگذار در علوم تجربی و علوم طبیعی

ارسطو

شاگرد افلاطون بود.

علاءه بر تبحر در فلسفه، یک دانشمند علوم طبیعی بود.

از اولین دانشمندانی است که مبانی علوم تجربی را پایه‌گذاری کرد.

ابن سینا

در توضیح و تبیین قواعد عقلی علوم طبیعی نقش بسزایی داشت.

آثار او همواره مورد توجه فیلسوفان و دانشمندان علوم طبیعی بود.

تلاش برای گسترش اندیشه‌های ارسطو درباره قانون علیت.

نظر او درباره قانون علیت:

این قانون از تجربه و آزمایش به دست نمی‌آید.

این قانون پایه و اساس هر تجربه است.

این قانون یکی از قواعد اولیه تعقل است که انسان در شناخت هر پدیده‌ای از آن استفاده می‌کند.

- دقت کنید که اشتباه در استدلال‌های عقلی هم وجود دارد
چه در قالب (صورت)

فقط بدیهیات عقلی، خطأ و اشتباه ندارد.

- مثال** مثل اصل امتناع اجتماع نقیضین که بدیهی است.

درون‌نگری با عقل

۱۰۴

- نیروی عقل علاوه بر استفاده از حواس بیرونی، می‌تواند حالات درونی را شناسایی کند و درباره آن‌ها نظر دهد.

شادی

درد

محبت

فود این هالات، عقلی نیستند و
شوهودی محسوب می‌شوند.

...

دشمنی

- انسان می‌تواند به کمک عقل خود علل پیدایش شادی و افسردگی را کشف کند و درباره آن‌ها توضیح دهد.

- تحلیل حالات درونی **درون‌نگری با عقل**

شناخت عقلی = عقل محض

۱۰۵

- عقل قادر است بدون استفاده از یافته‌های تجربی و صرفاً با تفکر و چینش استدلال به حقایق برسد و دانش‌هایی را پایه‌گذاری کند.

- شناخت عقلی** بی‌واسطه نیست، بلکه واسطه آن تفکر و چینش استدلال است.

- دانش‌هایی** که عقل با تفکر و چینش استدلال پایه‌گذاری می‌کند **شناخت عقلی**

مثال بسیاری از دانستنی‌های ریاضی

- فلسفه، دانشی مبتنی بر شناخت عقلی است.

- دانستنی‌های فلسفه
  - از طریق حواس و تجربه به دست نمی‌آید.
  - از طریق تعلق محض به دست نمی‌آید.

برای مثال؛ ذات و صفات فداوند را که نمی‌توان با هس و تبریه درک کرد، شناخت آن نیازمند قواعد شناخت عقلی است.

نتایج شناخت عقلی

- به دست آوردن یافته‌های سودمند درباره کل هستی که امکان درک تجربی آن هیچ‌گاه وجود ندارد.
  - قراردادن این یافته‌های عقلانی به عنوان اساس سایر دانش‌ها
  - استوارساختن پایه‌های زندگی براساس این یافته‌های عقلانی
  - شناخت عقلی، همان کاربردهای عقلی نیست، بلکه بخشی از آن است.
- شناخت تجربی (عقل + حس)
- کاربردهای عقلی عبارت‌اند از
    - درون‌نگری
    - شناخت عقلی (عقل محض)

تست کدام عبارت درباره قوه عقل، درست است؟ (سراسری ۱۴۰)

- یافته‌های آن در ریاضیات به کار می‌رود یا در فلسفه.
- همه قوای شناختی را مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌دهد.
- شناخت‌های آن اساس و پایه هر نوع درک و آگاهی دیگری است.
- دریافت‌های آن به امور غیرمحسوس و ماورای طبیعت منحصر می‌شود.

پاسخ گزینه ۲ عقل قوای شناختی دیگر را مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌دهد، با تحلیل یافته‌های حسی، ما را به شناخت تجربی می‌رساند و با تحلیل حالات درونی نفس، مانند شادی، درد و ... (که نوعی شناخت شهودی محسوب می‌شوند) آن‌ها را شناسایی می‌کند و درباره آن‌ها نظر می‌دهد.

- گزینه (۱):** یافته‌های شناخت عقلی در ریاضیات و فلسفه به کار می‌رود، اما در سایر علوم هم به کار می‌رود.
- گزینه (۲):** شناخت‌های عقلی پایه و اساس سایر علوم است نه پایه هر نوع درک و آگاهی. (شهود، درکی بی‌واسطه است و شناخت عقلی پایه و اساس آن محسوب نمی‌شود).
- گزینه (۳):** حقایق عقلی هم می‌تواند امور محسوس و طبیعی را شامل شود و هم امور غیرمحسوس و غیرطبیعی را در بر می‌گیرد.

نکته کدام توصیف درباره واقعیت‌هایی که توسط عقل فهمیده می‌شود، درست است؟ (خارج ۱۴۰)

- (۱) فقط از راه تفکر و استدلال قابل دستیابی است.
- (۲) قلمرو کاربرد آن، منحصر به شناخت عقلی است.
- (۳) موجود مادی و محسوس، موضوع آن قرار نمی‌گیرد.
- (۴) اساس همه انواع دانش‌های بشری را تشکیل می‌دهد.

نکته یافته‌های عقلانی، اساس سایر دانش‌های بشری است و ما زندگی خود را بر آن‌ها استوار می‌کنیم.

گزینه (۱): عقل با کمک حس به شناخت تجربی می‌رسد و عقل با تفکر و استدلال به شناخت عقلی می‌رسد.

گزینه (۲): قلمرو کاربرد حقایق عقلی، می‌تواند شناخت عقلی یا شناخت تجربی باشد.

گزینه (۳): حقایق عقلی هم می‌تواند امور محسوس و طبیعی را شامل شود و هم امور غیرمحسوس و غیرطبیعی را در بر گیرد.